

DERS: EĞİTİM YÖNETİMİ

Dersin verildiĐi Fakülte:

EĞitim Bilimleri Fakültesi,

Bölüm:

Rehberlik ve Psikolojik Danışma

ÖĞretim Üyesi:

DoĐ.Dr. Şakir ÇINKIR

İletişim:

scinkir@gmail.com

2.Hafta: EĞİTİMİN SİSTEMLEŞMESİ

Sunu Akışı

1. Hazırlık Soruları
2. Eğitimin Sistemleşmesi
3. Okullaşmanın Ürünü: Eğitim Sistemi
4. Sistem Kuramları Ve Eğitim Sistemi
5. Özet

Hazırlık Soruları

1. Eğitim sisteminde 1950 yılından sonra neler oldu?

2. Sistem nedir?

3. Genel Sistemler Kuramı'na göre on sistem nelerdir?

4. Eğitim sisteminin girdileri nelerdir?

5. Eğitim sisteminin çıktıları nelerdir?

6. Eğitim sisteminin özellikleri nelerdir?

7. Eğitim sisteminin amacı nedir?

EĞİTİMİN SİSTEMLEŞMESİ

Genel Sistemler Kuramı'na göre Dünya'da on sistem vardır; bilimler ve meslekler bu on sistem üzerine kurulmuştur.

Toplumsal Sistemler Kuramı'na göre örgüt, toplumsal bir sistemdir.

Açık Sistem Kuramı'na göre her sistem çevresine açıktır.

Eğitim sistemi, temel sistem olan okullardan, merkezle temel sistem arasında aracılık yapan aracı üst sistemlerden ve bunların hepsinin üstünde üst sistemlerden oluşur.

Bunların tümü de sistem kuramına göre doğarlar ve çalışırlar.

Bu sistemlerin kendi içlerinde, birim ve bölümlerden oluşan alt sistemleri vardır.

OKULLAŞMANIN ÜRÜNÜ: EĞİTİM SİSTEMİ

Okullaşma

Türklerin Anadolu'ya göçmesinden önce, yeni kuşakların eğitimi, oymak ve oba yönetiminin sorumluluğundaydı. Eğitim, savaş, savunma, avcılık, spor, hayvancılık, et ve süt ürünlerinin üretimi, özellikle demircilik, dericilik gibi el sanatları ile bazı tarım sanatları konularında yapılırdı. Okuma yazma ve bilimsel konularda eğitim yaygın değildi.

Selçuklu ve Osmanlı devletlerinde toplumsal din kurumunun öne çıkması, eğitim kurumuna, dinsel eğitim işlevini de yükledi.

- Türkler, Nişabur'da (1040) ve Semerkant'ta (1065) ilk medreseleri kurdular.
- İlk Selçuklular, ardından Osmanlı Devleti, medresenin kendi topraklarında da açılmasını kabul ettiler.
- Böylece İstanbul'da ve Anadolu'nun büyük kentlerinde medreseler açılmıştı.
- Medreselerin birleşen yönleri, din öğretimi yapmaları ve vakıfın mali olmasıydı.

Osmanlı Devleti'nde kurulan ikinci okul Enderun'du.

- Enderun, saraya gereken insangücünü yetiştirmek amacıyla Fatih Sultan Mehmet tarafından kurulmuştu.

Onsekizinci Yüzyıl'ın son çeyreğinden başlayarak, mahallelerce ve vakıflarca açılan sübyan okulları ve medreseler çoğalmaya başladı.

Yaygın eğitim niteliğinde olan ve meslek eğitimi veren Ahi örgütleri, etkililiğini azaltmakla birlikte, çalışmalarını sürdürüyordu.

1773'de, Devlet eliyle ilk kez, orduya deniz mühendisi yetiştiren bir meslek okulu (Mühendishanei Bahri Hümayun) açıldı.

İlkin Rum ve Ermeni, daha sonra da Yahudi ve öbür gayri müslim milletler, iş ve zanaata yönelik programları olan okullar açmışlardı.

OKULLAŞMANIN ÜRÜNÜ: EĞİTİM SİSTEMİ

Eğitim Sistemini Kurma Girişimi

1869 yılında hazırlanıp kabul edilen Genel Eğitim Tüzüğü (Maarifi Umumiye Nizamnamesi), ilk kez ülke düzeyinde eğitim sistemini kurmayı amaçlayan bir belgeydi.

Tüzük, yeni okulları basamaklandırdı.

Devlet'in açacağı genel öğretim okulları, birbirine dikey bağlantılı olarak düzene sokuluyordu.

Genel Eğitim Tüzüğü, İstanbul'da bir üniversite açılmasını da öngörmüştü.

- Üç yıllık bu üniversite (darülfünûn) eğitiminin üçüncü basamağını oluşturacaktı.

Ortaöğretim basamağını ise idadi okulları oluşturacaktı.

- İdadi, üç yıllık birinci devre ile üç yıllık ikinci devreden oluşacaktı.
- İki devreli açılan idadının adı sultani olacaktı.

Genel Eğitim Tüzüğü, çocukların sübyan okuluna devamını zorunlu kılıyordu.

- Bu zorunluluk, 1876 Anayasası'na da girdi.
- Dört yıllık sübyan okulları ve dört yıllık rüştiye okulları ilköğretim basamağını oluşturacaktı.

Ülke düzeyinde gerçekleştirilmesi tasarlanan bu Osmanlı Eğitim Sistemi, Cumhuriyet'e dek, İstanbul ve bazı büyük il merkezlerinin dışında gerçekleştirilemedi.

SİSTEM KURAMLARI VE EĞİTİM SİSTEMİ

İkinci Dünya Savaşından sonra her alanda olduğu gibi yönetim bilimlerinde de gelişme hızlandı. Daha önce gelişen yapısal, yönetsel, davranışsal ve nicel yönetim kuramlarının yeniden irdelenmesiyle ortaya çıkan eksikliklerin tamamlanması yolları arandı.

Bu sırada, canlı organizmalarla örgütlerin arasında yaşayış ve işleyiş benzerlikleri dikkati çekti. *Canlıların sistem özelliklerinin, örgütlerde bulunup bulunmadığı* araştırıldı ve örgütlerin de birer sistem olduğu sonucuna ulaşıldı.

Sistem (system), bir amaç için birleşen, birbirine dayanan ve birbirini etkileyen parçaların oluşturduğu bir bütündür. Bu tanıma göre, sistemin gerçekleştireceği bir amacı vardır; bu amacı gerçekleştirecek parçalar (alt sistemler) bir araya gelerek bütünleşmiştir; parçalar birbirlerine can bağı ile bağımlıdır; ve birbirlerini amaca ulaşmak için sürekli etkilemektedirler.

SİSTEM KURAMLARI VE EĞİTİM SİSTEMİ

Bu beş öge ve üç özellik, canlı cansız bütün sistemlerde bulunur. Sistem, öğelerinden biri, zayıfladığında can çekişir; yok olduğunda ise ölür.

SİSTEM KURAMLARI VE EĞİTİM SİSTEMİ

Açık Sistem Kuramı

Çevreye tümüyle *kapalı* sistem olmadığı gibi, tümüyle *açık* sistem de yoktur.

Tümüyle kapalılık da tümüyle açıklık da sistemi ölüme götürür.

Açık Sistem Kuramına göre, eğer bir sistem, girdilerini çevresinden alıyor; çıktıların çevresine veriyor; böylece yaşamasını sağlıyor ise, açık bir sistemdir.

Sistem, çevresine can bağı ile bağımlıdır. Çevresine kapalılaşmaya başlayan açık bir sistem, beslenemeyeceği için yaşamını yitirir.

Sistemlerin çevrelerine açıklık dereceleri değişiktir. Eğer bir sistem, girdilerini sıkı bir denetimden geçirerek seçiyor ve belli ölçülere uyan girdileri alıyorsa, çevresine kapılarını tümüyle açmış sayılmaz.

Yine bir sistem, ürettiklerini ancak belli sistemlere veriyor, başka sistemlere vermiyorsa, çevresinin belli bir kesimine açıktır.

Bir sistem, ne oranda dar bir çevre ile etkileşiyorsa, o oranda kapalı bir sistemdir.

SİSTEM KURAMLARI VE EĞİTİM SİSTEMİ

Eğitim Sisteminin Ögeleri

Bu koşulları taşıyan bir eğitimi sistemi *büyük* (süper) bir sistemdir. Büyük toplumsal sistemlerin yapısını oluşturan örgütler tabandan tavana doğru, *sıradizinsel* sıralandıklarında değişik sıfatlar alırlar.

Üretimi yapan sistem, *temel sistem*

Sıradizinsel olarak örgütlenmiş büyük sistemlerde, tabanda ürünü üreten örgüttür.

Temel sistemler olmadan bunların üzerinde aracı ve üst sistemler kurulamaz.

Temel sistemle üst sistem arasındaki sistem *aracı üst sistem*

Temel sistemle tepedeki sistemin arasında kalan sistemlere aracı üst sistemler denir.

Aracı üst sistem, üst üste *sıradizinsel* (hierarchic) olarak birden çok olabilir.

Tepedeki sistem, *üst sistem*

Temel sistemle aracı üst sistemlerin en üstünde bulunan sistemdir.

Bakanlık merkez örgütü, Yükseköğretim Kurulu ve Üniversitelerarası Kurul, Türk Eğitim Sisteminin üst sistemleridir.

SİSTEM KURAMLARI VE EĞİTİM SİSTEMİ

Eğitim Sisteminin Öğeleri

Eğitim Sisteminin Çevresi.

Temel sistemin çevresi, eğitim işgörenlerini, öğrencilerini, kullanılacak girdilerini, üretim, eğitim ve yönetim teknolojilerini aldığı çevre kadar geniştir. Temel sistemin, çevreyle etkili bir ilişki kurması,

(1) okulun toplum içindeki konumunu yükseltir;

(2) eğitim işgörenlerine, çevredeki değişimleri tanıtır;

(3) topluma karşı görevlerini yerine getirmesini sağlar;

(4) okulu topluma tanıtır;

(5) okulun, toplumun insangücünden yararlanmasını olanaklaştırır;

(6) halkın okula olan güvenini artırır;

(7) halktan daha çok yardım sağlar.

Aracı üst sistemin çevresi, bağlı olduğu üst sistem ile kendine bağlı olan okullardır. Bu çevreye aracı üst sistemlerin ilişki kurdukları ve etkileştikleri sistemler de eklenebilir

Üst sistemin çevresi, en geniş olanıdır. Üst sistemler, yurtiçinde ve yurtdışında ilişki ve etkileşim kurdukları sistemler kadar geniş bir çevre içinde yaşarlar.

Temel sistem, çevrelerine uyarlanmada yavaştır. Aracı üst sistem alttan ve üstten gelen yenileşme isteklerini genellikle yavaşlatma eğilimindedir. Üst sistem, genellikle siyasal erkten (hükümetten) etkilenir ve isteklerine uyarlanmaya çalışır.

SİSTEM KURAMLARI VE EĞİTİM SİSTEMİ

ÖZET

Eğitim sisteminin bilimsel çözümlenmesi (analysis) sistem yaklaşımına göre yapılır. Sistemin amacı yaşamaktır. Bunun için sistem, bir çevre içinde yaşar; çevreden girdiler alır; bu girdileri kendi gücüne dönüştürerek yaşamasını sürdürür; gücünün bir kesimi ile ürün üretir; ürününü çevresindekilere sunarak yeniden girdi alır. Sistem yaşamasını sürdürmek için kusurlarını bildiren dönütler alır, bunları kendim düzeltmek için kullanır.

Her sistem gücünü yenmek, iç ve dış etkilerin yarattığı bunalımlardan kurtulmak ve zararlı girdilerden etkisini azaltmak için büyümek; bunların yarattığı dengelenimden duruluma geçmek ister. Her sistem zamanla gücüne uğrar; gücünü en aza indirmek için fire vermeyi ve aşınmayı azaltmak gerekir.

Genel Sistemler Kuramı'na göre Dünya'yı yöneten ve meslek alanları olan on sistem vardır. Toplumsal Sistemler Kuramı'na göre örgütler birer toplumsal sistemdir. Açık Sistem Kuramı'na göre her sistem çevresine açıktır.

Eğitim sisteminin temel sistemi okuldur. Okullar çoğaldığında bunların üstünde kurulan sisteme üst sistem denir; bunların en üstünde de bir sistem kurulduğunda arada kalan üst sistemlere aracı üst sistem denir.

Temel sistem aracı üst ve üst sistemin yaşamasını sağlamak için ürün (hizmet, mal ve teknoloji) üretir. Üst sistemler, yönetsel kararlar üretir; aracı üst sistemler temel sistemlerle üst sistemler arasında aracılık yapar. Eğitim sistemi ve eğitim sistemini oluşturan temel, aracı üst ve üst sistemler yukarıda sayılan sistem özelliklerini gösterirler. Her sistemin beş alt sistemi vardır.

OKULLAŞMANIN ÜRÜNÜ: EĞİTİM SİSTEMİ

ÖZET

Toplumsal eğitim kurumunun oluşturduğu okulumsu oluşumlar giderek örgütlendi ve sistem özelliği gösteren okullara dönüştü. Okulların ortaya çıkması eğitim sisteminin oluşmasına yetmedi. Eğitim sisteminin oluşması için okulların yurt düzeyinde yayılması ve okulları eşgüdümleyen, yönlendiren; okullar için yönetsel kararlar üreten merkez bir örgütün kurulması gerekti.

Osmanlı Devleti'nde büyük kentlerde kurulan medreseler; yer yer kent mahallelerinde ve bazı büyük köylerde kurulan sübyan okulları, uygun koşulları taşımadığı için henüz daha eğitim sistemi niteliğine kavuşamamıştı. Tanzimatla birlikte mekteplerin çoğalması yavaş yavaş bunların merkezden yönetilmesini gerektirdi.

1869 Genel Eğitim Tüzüğü, Osmanlı Devletinin eğitim sistemini kurma girişimiydi. Bundan sonra 1876 Osmanlı Anayasası eğitim sisteminin kurulması girişimini pekiştirdi.

Osmanlı Devleti'nde eğitim sistemi, medrese, mektep misyoner okullarından oluşuyordu. Cumhuriyet bu türlü türlü insan yetiştiren eğitim sistemini kaldırarak öğretimi tekleştirdi.

Cumhuriyet yönetimi eğitim adım yayımlayarak okulları yurdun her yanına yaymaya başladı; böylece gerçek anlamıyla eğitim sistemleşmeye başladı. Okumaz yazmazlıkla savaşım, eğitimi köylere yayma girişimi, eğitim sistemini tamamlama girişimleridir.